

TULL-KUST
Förbundet för anställda i
Tullverket och Kustbevakningen

2015-08-27

Dianens:

51/15

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

OFR-P/TULL-KUST:s synpunkter på betänkande (SOU 2015:31) om datalagring och integritet

OFR-P/TULL-KUST instämmer och delar Tullverkets svar och synpunkter på ovan nämnda remiss.

TULL-KUST
eu Lena Larsson

Tullverket

Rättsavdelningen
Lisbeth Tjärnkvist
Tel. 08-405 03 55
lisbeth.tjarnkvist@tullverket.se

YTTRANDE

Datum
2015-08-20
Ert datum
2015-05-08

Dnr
STY 2015-392
Er referens
Ju2015/3153/A

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Betänkande (SOU 2015:31) om datalagring och integritet

Tullverket lämnar följande synpunkter på de författningsförslag som berör verkets brottsutrednings- och underrättelseverksamhet.

Tullverket har med intresse tagit del av datautredningens analys och kartläggning av de brottsbekämpande myndigheternas tillämpning av den s.k. inhämtningslagen. Kartläggningen ger stöd för att den öppna polisen och Tullverket hanterar ärenden om inhämtning av uppgifter enligt lagen på ett tillfredsställande sätt. Någon överanvändning av lagen har inte kunnat påvisas. Kartläggningen har inte heller påvisat att uppgiftshämtningen i något av de granskade ärendena verkat oproportionerlig.

Tullverket anser att utredningens kartläggning visar att de brottsbekämpande myndigheterna tillämpar inhämtningslagen på ett tillfredsställande sätt och att det finns ett tydligt behov av denna typ av lagstiftning. Tullverket vill framhålla att den brottsbekämpande underrättelseverksamheten har en stor nytta av inhämtningslagens möjligheter till inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation.

Tullverket instämmer i utredningens bedömning att rättsskyddet för vissa yrkesgrupper behöver förstärkas och tillstyrker förslaget om en uttrycklig bestämmelse om omedelbar förstöring av uppteckning, dels i 27 kap. rättegångsbalken av uppgifter från hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, dels vid inhämtning av uppgifter med stöd av inhämtningslagen.

Tullverket tillstyrker även utredningens förslag till ändring i 6 kap. lagen om elektronisk kommunikation avseende uttrycket ”brottslig verksamhet”, för att förtydliga att abonnemangsuppgifter ska lämnas ut till de brottsbekämpande myndigheterna i deras underrättelseverksamhet. Även de förslag som lämnas

gällande förordningen om elektronisk kommunikation avser att förtydliga. Tullverket har inget att invända mot förslagen.

Tullverket är medvetet om att utredningens uppdrag enligt dess direktiv har varit tydligt avgränsat. I syfte att förstärka effektiviteten i den brottsbekämpande verksamheten vill Tullverket ändå föra fram två förslag, med en förhoppning om att förslagen kan komma att beaktas framledes. Förslagen som redovisas och utvecklas nedan rör, dels behovet av skyndsamt vid verkställighet av vissa hemliga tvångsmedel enligt 6 kap. 19 § andra stycket lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, dels behovet av att få en straffvärdeventil införd i inhämtningslagen.

- *Lagen om elektronisk kommunikation (LEK)*

Tullverket vill lyfta frågan om behovet av att införa ett krav på skyndsamt för operatörer som tillhandahåller elektronisk kommunikation i samband med verkställighet av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (HAK) och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (HÖK), enligt 6 kap. 19 § andra stycket LEK.

I Tullverkets brottsutredande verksamhet används hemliga tvångsmedel i förundersökningar främst vid misstanke om grov narkotikasmuggling. Dessa förundersökningar kan vara både omfattande i storlek och innehålla flera misstänkta personer som är inblandade i organiserad brottslighet och i nätverk. I den här typen av förundersökningar uppstår inte sällan tidskritiska situationer som kräver snabba åtgärder.

Det finns således ett stort behov inom Tullverkets brottsbekämpande verksamhet av att få beslut om HAK och HÖK verkställda utanför ordinarie kontorstid vid inhämtning i realtid. Den här typen av inhämtning är som nämns ovan ofta tidskritisk. Exempel på sådana tidskritiska situationer är: beslag, tillåten provokation, kontrollerad leverans (s.k. KL), samt vid "tillslagsläge" i ett spaningsärende inom ramen för en förundersökning. Enligt Tullverkets erfarenhet är tillgängligheten hos de stora operatörerna efter kontorstid¹ i dagsläget mycket begränsad.

Enligt rättegångsbalken (RB) ska en förundersökning bedrivas så skyndsamt som möjligt (23 kap. 4 § andra stycket RB). Vid användandet av personella tvångsåtgärder är det särskilt viktigt att förundersökningen bedrivs skyndsamt (jfr. 24 kap. 12 och 18 §§ RB).

Tullverket anser att det är en fråga om rättssäkerhet att även operatörerna som tillhandahåller elektronisk kommunikation bör ha en skyldighet enligt lag att utföra sina tjänster skyndsamt ifråga om verkställighet av HAK och HÖK.

¹ Begreppet "kontorstid", jfr. 2 § Post- och telestyrelsens föreskrifter om ersättning vid utlämnande av lagrade uppgifter för brottsbekämpande ändamål (PTSFS 2013:5).

Tullverket föreslår därmed att 6 kap. 19 § *andra stycket* LEK kompletteras med begreppet ”skyndsamt” enligt följande.

”Innehållet i och uppgifter om avlyssnade eller övervakade meddelanden ska *skyndsamt* göras tillgängliga så att informationen enkelt kan tas om hand.”

- *Inhämtningslagen*

För Tullverkets del är möjligheten att kunna tillämpa bestämmelserna i inhämtningslagen begränsad, såtillvida att lagen endast kan åberopas vid misstanke om brottslig verksamhet rörande grov narkotikasmuggling. För övriga grova brott (inklusive narkotikasmuggling) saknar Tullverket i dag lagligt stöd att inhämta uppgifter om elektronisk kommunikation i den brottsbekämpande underrättelseverksamheten. Detta påverkar även Tullverkets samverkan med andra brottsbekämpande myndigheter. Införandet av en s.k. straffvärdeventil i inhämtningslagen skulle avsevärt förbättra Tullverkets möjlighet att samverka med andra liknande myndigheter för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Underrättelseverksamheten ingår som en del i denna samverkan.

Inför lagens tillkomst framförde Tullverket i sitt yttrande² över delbetänkandet (SOU 2009:1) om en mer rättssäker inhämtning av elektronisk kommunikation i brottsbekämpningen, behovet av en straffvärdeventil för att kunna tillämpa bestämmelserna i inhämtningslagen vid misstanke om annan grov brottslighet (inklusive narkotikasmuggling) än enbart grov narkotikasmuggling. Tullverket ansåg att möjligheten att tillämpa bestämmelserna i den föreslagna lagen var begränsad. Särskilt i samband med kartläggning av smugglingsorganisationer där det enskilda brottet inte uppnår det angivna straffvärdet på minst två års fängelse i straffskalan, men där det sammantaget förväntas att straffvärdet kommer att överstiga två års fängelse.

I samband med remissförfarandet framfördes liknande synpunkter av flera andra brottsbekämpande myndigheter. Myndigheterna ansåg att den föreslagna brottskatalogen var för begränsad och att det behövdes en straffvärdeventil även för underrättelseverksamheten, för att inte en stor del av den grova organiserade brottsligheten skulle falla utanför regleringen.³

Inhämtningslagen har nu tillämpats under ett antal år, och Tullverket vidhåller uppfattningen om att det finns ett behov av att införa en straffvärdeventil i lagen.

Den grova organiserade brottsligheten omfattar inte bara narkotikasmuggling. För att finansiera verksamheten smugglas även andra varor som är mer lättillgängliga, som ger snabba pengar och där brotten inte har ett lika högt straffvärde som exempelvis grov narkotikasmuggling. I Tullverkets uppdrag

² Tullverkets yttrande (dnr TV0-2009-173), Judep. ref. Ju2009/834/A.

³ Prop. 2011/2012:55 s. 82.

ingår att bekämpa olaglig införsel av olika restriktionsvaror, däribland narkotika, alkohol, cigaretter och tobaksvaror (s.k. högbeskattade varor), samt vapen. I detta arbete är det av stort värde för underrättelseverksamheten att kunna hämta in telefonlistor från främst mobiltelefoner, för att kunna kartlägga smuglingsorganisationer och nätverk samt kontaktytor och rörelsemönster på personnivå. Till skillnad mot avlyssning som innehåller ljudupptagningar, så innehåller telefonlistor ingen information om kommunikation eller meddelanden. Integritetskränkningen bör därmed kunna bedömas vara lägre vid inhämtning av uppgifter än vid exempelvis avlyssning.

Syftet med Tullverkets underrättelsearbete är att kunna binda vissa personer till den misstänkta brottsligheten och få fram tillräcklig bevisning för att kunna inleda en förundersökning om misstänkt grovt smuglingsbrott (inkl. narkotikasmuggling) eller grovt tullbrott. För att nå framgång i detta arbete är tillgången till telefonlistor väsentlig.

Med hänvisning till ovanstående anser Tullverket att införandet av en straffvärdeventil i inhämtningslagen skulle vara ytterst värdefullt, inte enbart för Tullverket, utan även för andra brottsbekämpande myndigheter som samverkar mot den grova organiserade brottsligheten.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har deltagit generaltulldirektören Therese Mattsson (beslutande), överdirektören Per Nilsson, chefsjuristen Charlotte Zackari och verksjuristen Lisbeth Tjärnkvist (föredragande).

TULLVERKET

Therese Mattsson

Lisbeth Tjärnkvist

Kopia till:

Finansdepartementet, SKA

VLS

KOM

ENS